

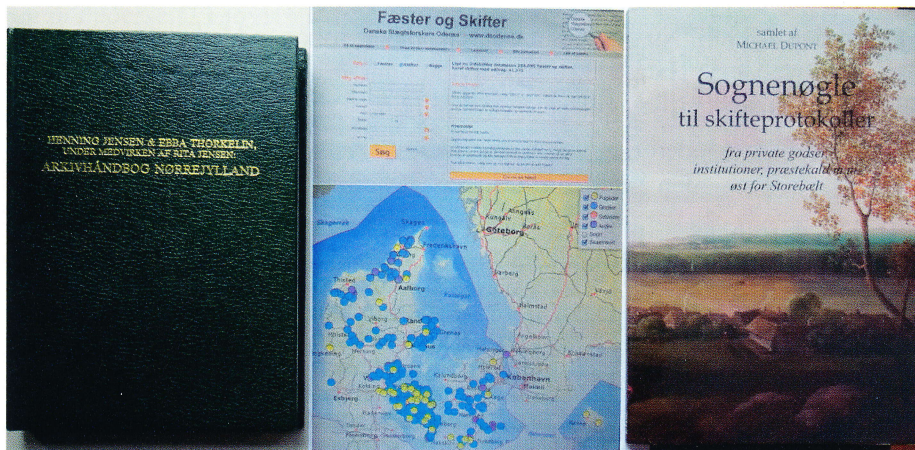
Værker værd at kende

– hvis du vil finde fæstekontrakter og godsskifter

af Jesper Ratjen, formand

Hvis du vil finde fæstekontrakter vedrørende en ane eller et skifte efter samme, må du kende den administrerende myndighed.

Fæstere hører under et gods. Et gods kan have meget spredtliggende besiddelser. Flere forskellige godser kunne eje gårde i samme landsby. Det er derfor

ikke nødvendigvis det nærmest liggende gods en fæstebonde/-husmand hører under.

Skiftebehandling efter afdøde bosiddende på et gods hørte frem til ca. 1850 under godset.

(Godsejeren selv eller hovedgårdsforpagtere og deres familier havde amtet som skiftemyndighed)

For at finde frem til det rette gods, er der nogle hjælpemidler, det er værd at kende:

Henning Jensen m.fl.: »Arkivhåndbog Nørrejylland«. Dansk Historisk Håndbogsforlag, 1980

Bogen er et opslagsværk, som er opdelt efter herreder. For hvert herred gives først en oversigt over, hvad der findes af kirkebøger **Kb**, lægdsvæsen **Lv**, Skøde- og Panteprotokoller **S & P**, Tingbøger **Tb**, samt Diverse andre oversigter. Derefter for hvert Gods, hvad der findes af Skifteprotokoller (**Skp**), Fæsteprotokoller og fæstebreve (**Fp** og **Fb**), Jordebøger (**Jb**), **Ruller** m.m.

Hvis noget findes i amts- eller provstearkiver, er det også angivet. Endelig

angives alle de **sogne**, som godset har ejendomme i og hvilke **sted- eller ejendomsnavne** det omfatter.

Men der er meget mere i den lille, overskuelige håndbog:

– for der følger et afsnit om **amternes arkivalier** vedr. Skifteprotokoller **Skp**, Lægdsruller Ruller, Jordebøger **Jb**, Matrikler **Matr.** – og derefter:

Købstædernes arkivalier: Kirkebøger **Kb**, Skifteprotokoller **Sp**, Borger-skabsprotokoller **Bgsk**, Skøde- og panteprotokoller **S & P**, Realregistre **RR**, Brandforsikringer **Brandtf**, Tingbøger **Tb**, Lægdsvæsen **Lv**, Rådstueprotokoller **Rp** og **Diverse**.

Bispearkiverne med præsteindberetninger og kirkeregnskaber og om skoler og egne m.m.

Provstearkivernes gejstlige skifteprotokoller

Latinskolernes discipelprotokoller (hvis de er afleverede)

og endelig **Viborg Landstingsarkiv**

Afslutningsvis et **sogneregister**, som nævner de godser, som har haft fæstegods i sognet

(»Arkivhåndbog Nørrejylland« står i vores udlånsbibliotek som: ”A 02”)

Det har været et savn, at der ikke fandtes noget tilsvarende for de andre landsdele, men for efterhånden en del år siden åbnede DIS-Odense en hjemmeside ”**Fæster og Skifter**”

www.faesterogskifter.dk

Den er baseret på hjælpsomme, flittige medlemmers indtastninger af først og fremmest **fynske fæster og skifter** – men i stigende omfang også fra de øvrige landsdele. (se kortet)

Baseret på **amt** er der søgemulighed på **navn, sted** (sogn, herred), **årstal** – *For fæstere* også: **Forrige fæster** (som også kan bruges ”omvendt”, hvis man gerne vil have navnet på den efterfølgende fæster). – *For skifter:* **Ægtefælle og/eller arving**.

Ved match fås et klikbart link direkte til den indscannede originale protokol på Rigsarkivets arkivalieronline med angivelse af protokollens nøjagtige betegnelse samt sidetal.

Så manglede bare en hjælpekilde til **Sjælland med sydhavsøerne samt Bornholm**.

Det savn blev afhjulpet i 2012 med:

Michael Dupont: »Sognenøgle til skifteprotokoller« med undertitlen: »**fra private godser, institutioner, præstekald m.m. øst for Storebælt**«, 2012

Som titlen angiver er målet: Skifter! – men da sognet er indgangsvejen til godserne, kan bogen også bruges som hjælp til at finde fæsterne:

For hvert sogn, som er anført i alfabetisk rækkefølge, bringes **en liste over de godser, som har ejendomme i sognets navngivne landsbyer eller navngivne ejendomme i sognet.**

Når man således véd hvilke godser, som har ejendom i en given landsby, kan skifterne, men også fæsterne, søges via Daisy (www.sa.dk) ved at gå ind i det pågældende godsarkiv: Under ”Søg og bestil” skrives godsets navn i søgerubrikken. Søgningen leder frem til godsets arkivserie, vil typisk blandt meget andet vil omfatte *skifteprotokol* m.m. og *fæsteprotokol*. I de fleste tilfælde vil der stå:

”Kopi, Scannet” og i en grøn boks: ”Læs arkivaliet”.

(Jeg bruger selv »salldata« (ao.salldata.dk) som indgang til scannede godsarkiverne ved i menuen at vælge: Lokale myndigheder / Godsarkiver / Amt)

(»Soggenøgle til skifteprotokoller øst for Storebælt« « står i vores udlånsbibliotek som nr. ”P 18”)

På **Bornholm** er der ingen godser. Gårdene er Selvejergårde eller Vornedgårde (ejet af kongen eller kirken eller en selvejerbonde). Enkelte større proprietærgårde. Gårdene er nummererede indenfor hvert sogn. F.eks. ”22.Sg. VM” = 22. selvejergård i Vestermarie. På topografiske kort kan de nummererede gårdes beliggenhed ses. En liste over de bornholmske gårde med navne kan ses på:

”<http://www.bornholm-stamtavle.dk/materiale/gaardeliste/gaardelistedk.html>”

Bornholmske skifter findes nemt via ao.salldata.dk Vælg: Skifter / Retsbetjente / Amt: Bornholm / Myndighed: Det ønskede herred eller byfoged.